

нужнитѣ указания и описва всички-тѣ мѣста съ голѣма точностъ и вѣрностъ. А Титъ Ливий е роденъ почти единъ и половина вѣкъ по късно (въ 59 г. сл. Р. X.), заемалъ свѣденіята си отъ Полибия, но самъ не посѣтилъ пѣтя, който Аннибалъ прѣминалъ, макаръ въ негово време пѣтищата прѣзъ Алпитѣ да били вече много по извѣстни на римлянитѣ. Но и едина и другия, въ епохата на събитieto, което имали да описватъ, като намирали тѣзи мѣстностъ твърдѣ малоизвѣстна, странитѣ и племената — безъ име, безъ опрѣдѣлени граници, не имѣющи възможностъ да означаватъ мѣстноститѣ иначе, освѣнъ съ характера имъ, често пѣти общъ за много части отъ тѣзи планини, по необходимостъ трѣбвало да ни оставятъ голѣма неопрѣдѣленностъ относително пѣтя, по който миналъ Аннибалъ, и особено за този пунктъ отъ планинския хребетъ на Алпитѣ, прѣзъ който той проникналъ въ Италия. За това много нови писатели въ XVIII и XIX вѣкъ посветили трудоветѣ си на специални учени изслѣдания за разяснение на казаната неопрѣдѣленностъ и за разрѣшение на трудно разрѣшимия въпросъ, спомѣнатъ по горѣ. И макаръ трудоветѣ имъ да разяснили твърдѣ много и едни по вече, други по малко вѣроподобно да указали минатия пѣтъ отъ Аннибала, но при всичко това, въ строга смисль, този въпросъ и до сега остава и за всекога, вижда се, ще трѣбва да остане неразрѣшенъ: тѣй като кому кога ще бжде възможно положително да твърди, че Аннибалъ дѣйствително миналъ по този, а не по другъ пѣтъ? И макаръ, собственно въ военно-историческо отношение, този въпросъ и да не съставлява особена важностъ, тѣй като достатъчно е да знаемъ, че Аннибалъ прѣминалъ Алпитѣ и извършилъ това прѣминуване

съ неимовѣрни затруднения, смѣлостъ и прѣдпазливостъ, твърдостъ и рѣшителностъ, и какво влияние имало това върху армията му, похода ѝ и послѣдующитѣ военни дѣйствия, обаче при всичко това не можемъ 1-о да не направимъ една разлика между много или малко близкитѣ или далечни, лежки или трудни пѣтища и пунктове по които миналъ Аннибалъ прѣзъ Алпитѣ и 2-о да не разгѣдаме за туй на кратко главнитѣ, съществуващи по този въпросъ, мнѣния.

Ръководство за това могатъ да служатъ, отъ всички посвятени на този прѣдмѣтъ съчинения, прѣमुखественно двѣ: едното — *Histoire critique du passage des Alpes par Annibal etc.*, par J. L. Larauza, ancien maitre de conférences à l'école normale, 8° Paris 1826, а другото — *Der Zander: Der Heereszug Hannibals über die Alpen*, Hamburg 1823 и 1828, — въ които сж събрани и критически разгѣдани всички резултати отъ най новитѣ изслѣдания. Отъ тѣхъ първото е особено забѣлѣжително по това, че автора му употребилъ по този въпросъ най подробни критически изслѣдания на текстотѣ на Полибия, Титъ Ливия и на всички най нови писатели, и лично ги провѣрилъ най подробно върху всичкитѣ пѣтища прѣзъ Алпитѣ. Резултатъ отъ това било, че той раздѣлилъ въобще на *три системи* тѣзи части отъ Алпитѣ, прѣзъ които трѣбвало да мине Аннибалъ: 1-та — *пенински Алпи*, 2-та — *гръцки Алпи* и 3-та *котически* (cottiennes ou maritimes), т. е. прибрѣжни или приморски *Алпи*. Прѣзъ послѣднитѣ пѣтя на Аннибала прѣкарватъ, прѣзъ **Monte-Viso** — *Marquis de Saint-Simon* (1770 г.)*, *abbé Denina* (1790 — 92

* Туренитѣ въ скобки години показватъ времето когато сж издадени съчиненията на тѣзи писатели.